

Foci és tank

Orbán Viktor magyar kormányfő az idén (is) az Adrián nyaralt, ezúttal a Molat szigeti falucskában, Brguljében túnt fel. A helybeliek beszámolója szerint egy 12 méteres vitorlásra érkezett, s a Janko nevű étteremben reggelizett. A tulaj zadari maraschinóval kínálta meg, ivott is egy kis kortyot a hírneves likórból, majd a helyi boltban kenyeret vásárolt, és papuccsal a kezében, mezítláb sétált a parton, utána megpihent egy műanyag széken, és távozott. A helyieknek nagyon imponált, hogy a közelében nem láttak őrzővédő testőröket. Elismerem, a kormányfő értően választotta a Zadar közelében levő apró, csendes és nyugodt szigetet. Ismerem azt a környéket, mivel a hatvanas években eleget csatangoltam arrafelé. A szigeteket különösen kedveltem. Abban az időben arrafelé nem zárták a kapukat, hiszen tolvajok nem jártak a szigeteken, ahol a lakók általában nagy szegénységben éltek. Lekapkodtam a fáról a fügét, nem kellett érte fizetni, a kiadós adag finom sült tintahal pedig olcsóbb volt, mint Újvidéken egy szardíniakonzerv. Friss füge és tintahal – sokszor ez volt az ebédem meg a vacsorám is.

Eljártam az Adriára – takarékoskodni.

Azóta alaposan megváltoztak az árviszonyok, főleg a szigeteken, ahol az éttermek is drágábbak, mint a partvidéken. Minél kisebb a sziget, annál drágább! Ezenkívül az egykor olcsó hajójegyek is méregdrágák, úgyhogy főleg a kisebb szigeteket kénytelen vagyok kerülni, az Adria azonban továbbra is nagy élményem maradt, miként erről a fiumei utamról szóló írásomban beszámoltam éppen a *Mozgó Világban*.

Az *Egy makró emlékiratai* című regényem szereplői a nyomasztó újvidéki légkörből az Adriára menekültek, aztán később, közvetlenül a háború kitörése előtti években a spliti riván, a mediterrán eget szemlélve kénytelen voltam belátni, hogy mégis közép-európai ember vagyok. A *Hontalan esszék* című kötetemben erről be is számoltam. Az Adriát a mai napig nem felejttem, s nagyon fájlalom, hogy egy évből legalább négy hónapot nem töltök ott. Ezt azonban ódzkodva hangoztatom, mert a bácskai főfoglalkozású magyarok rossz néven veszik az Adria-szeretetet. „Minek nekünk az Adria, van nekünk Balatonunk” – ezzel sütötték az emberre a nemzetidegenség pecsétjét. Orbán Viktor rendszeres adriai nyaralásai után azonban remélem, hogy csillapodnak a nemzeti szenvedélyek, sőt, hazafias tettek számát nyaralni az Adrián.

Joggal várom a hangváltást, hiszen Orbán Viktor gyakran megfordul az Adrián. A helyi sajtó azt is tudja, hogy kedvenc úti célja a Mljet sziget. Ez is kiváló választás, sajnos drága, úgyhogy hanyagolom. Egyesek szerint drágább, mint Hvar szigete, ahol már a szocializmus idején villákat vásároltak a jobb módúak, mert állítólag az egész Adrián ott ragyog legtöbbet a nap. Hvar mindig is a gazdagoké volt, kerültem, ha afelé vitt az utam, inkább

Korčula felé vettem az irányt. Volt úgy, hogy Lastovóra is elmerészkedtem, ez a sziget esik legtávolabb a partoktól, és a szigetlakók csodálkozva néztek rám, amikor megtudták, hogy a Vajdaságból jövök, és magyar vagyok. Akkoriban – a nyolcvanas évekről van szó – ritkán lépett a szigetre idegen. Sokáig katonai központ volt, úgyhogy csak a szigetlakók éltek ott. Amikor megtudták, hogy vajdasági magyar vagyok, elárulták, hogy vajdasági kiskatonák, köztük magyarok is, a szigeten öngyilkosok lettek, ezért a főparancsnokság megtiltotta, hogy Lastovón töltsék le a sorkatonai szolgálati idejüket.

Igaz, Szerbiában nem ildomos a horvát tengerparton nyaralni. Aleksandar Vučić államelnök a Szerb Haladó Párt egyik értekezletén nyilvánosan megbírált az egyik elnökségi tagot, mert Hvaron és Brionin nyaral. Mit keres ott, amikor Szerbiában is vannak pihenésre alkalmas helyek? Ehhez tudni kell, hogy Horvátországgal egyre feszültebb a viszony, sehogyan sem lehet a múltat lezárni. Nemcsak a háborús bűnök kerülnek újra napirendre, hanem a kisebbségi viták is. Szerbia elégedetlen a horvátországi szerb kisebbség helyzetével, Horvátország viszont a szerbiai horvátok jogait kéri számon. Újabban a bolgárok a szerbiai bolgár kisebbség, Romániában pedig a szerbiai román kisebbség jogait emlegetik. Egyedül Magyarország elégedett a magyar kisebbség helyzetével! Szijjártó Péter éppen a napokban jelentette ki a nyugat-balkáni politikusok bledi találkozásán, hogy ne merje senki Szerbiát bírálni nemzeti kisebbségpolitikája miatt, hiszen példamutatóan rendezi a magyar kisebbség helyzetét. Ezek a mondatok nagy visszhangot váltottak ki a szerbiai kormányajtóban. Kiderült, hogy Magyarország Szerbia legjobb szomszédja, s majdnem olyan meghitt viszony épült ki vele, mint Putyin Oroszorszázával. Nem nehéz kitalálni, hogy ez a szerbközpontú magyar Balkán-politika milyen visszhangra talál Horvátországban, Macedóniában vagy Boszniában.

Szijjártó szavait hallgatva megnyugodtam, hirtelen megnőtt az önbizalmam. Ezentúl nem veszem tudomásul, hogy Újvidéken lassan teljesen eltűnnek a kétnyelvű utcatáblák, magától értetődő, hogy a postán, a vasúton, a közhivatalokban nincsenek magyarul tudó tisztviselők, hogy a tartományi végrehajtó tanácsban csökken a magyar alkalmazottak száma. Igaz, egyre több angol nyelvű felirat jelenik meg, úgyhogy azt javaslom, hogy a vidékről Újvidékre utazó János bácsi, aki bár tud szerbül, de nem tanulta meg a cirill betűket olvasni, tanuljon meg angolul.

Hogy valamelyest megvigasztalódjak, elsétáltam az újvidéki Felszabadulás sugárúton lévő OTP-fiókba, ahol a zöld szín dominál. Ebből arra következtettem, hogy legalább ott megszólalhatok az anyanyelvemen. Sajnos, nem volt rá lehetőségem. Abban bíztam, hogy ez csupán a véletlen műve, a következő sétautamon is beléptem oda. Hiába!

Mindez azonban nem töri meg az anyaországi politikusokba vetett bizalmam. Érthető gyanakvással olvasom a hírt, hogy a nagybecskereki elemi iskolába az idén két magyar elsős lesz, szerencsére a másodikban van három, úgyhogy az összevont osztályban lesznek öten. A statisztika szerint az öt évvel ezelőtti adatokhoz képest az idén 14,3 százalékkal, vagyis 1360-nal kevesebb magyar elsősünk van. Szörnyű statisztika, de annál rosszabb a

statisztikának, mondaná Fichte. *Fake news*, gondolom, azokat a tanárokat hallva, akik arról suttognak bizalmasan – mert ezt nem kell nagydobra verni –, hogy tovább zsugorodik a magyar tanulók létszáma. A jelenlegi magyar kisebbségi exodusról pedig hallani se akarok, s messze elkerülöm azokat a magyar településeket, amelyekben rengeteg ház ablakába kirakták a feliratot, hogy „ez a ház eladó”. Az a fontos, hogy soha nem volt jobb dolgunk. Úgy látszik, igazam volt, amikor a *Vremének* adott interjúmban elmondtam, hogy a magyarság lélekszáma a nagy exodus folytán olyan vészesen csökken, hogy a szerb kormánynak gondoskodnia kell majd arról, hogy maradjunk legalább dísznek.

Kísértet járja be a Balkánt: a múlt kísértete. Tekintélyes jogászprofesszorok hiába bizonygatták, hogy voltak bűnösök az egyik oldalon is, meg a másikon is, ne gondoljunk erre, hanem tervezzük a jövőt. Ezzel a mondattal azokat a gáncoskodókat állítják félre, akik kifogásolni merészelik, hogy a Hágában elítélt háborús bűnösök Szerbiában egyre nagyobb elismerésben részesülnek, vagy pedig a boszniai genocídiumot kéri számon. Olyasmit merészelnek követelni, hogy a szerb állam kérjen bocsánatot. Miféle bocsánat az, amikor a háborús bűnösök az emlékirataikat írják, és a kiadás költségeit a hadügyminisztérium állja? A szerb–horvát viszonyban a múlt továbbra is eleven seb. Időnként Montenegróval is heves viták robbannak ki, Macedónia is fájlalja, mert a szerb sajtó álhíreket terjesztett Zaevról, az új (baloldali) elnökről, és sokkal inkább szimpatizált a Putyin-párti és NATO-ellenes Nikola Gruevszkivel, aki Szerbián áthaladva a magyar diplomaták kíséretében Magyarországon talált menedékre, ahol élvezte a menekültstátust. Politikai menekült lett, mert a bíróság korrupció miatt börtönbüntetésre ítélte.

Ki hol nyaral – ez még Szerbiában politikai kérdés. De nemcsak ez, hanem az urizálás is. Vučić pártelnök megróttá a vezető beosztásban levő párthölgyeket, akik divatos, drága, márkás női táskákkal flangálnak és kampányolnak. Újabbán a szerbiai sajtóban egyre többen állítják párhuzamba a szerbiai és a magyarországi politikai viszonyokat. Az Autonómia portálon magyarul is megjelent egy cikk, amely azt teszi szóvá, hogy Szerbia orbánizálódik. Az urizálásban azonban érezhető a különbség. Természetesen több a hasonló vonás, sokak szerint Vučić államfő nagyon tanulékony. A közelgő választás előtt bejelentette, hogy a nyugdíjasok 5000 dinárt kapnak. Ez 40 eurót tesz ki. Magyarországon a nyugdíjasok a választások előtt csak 9000 forintot kapnak. Vučić tehát többet ígér. Stadionépítésben viszont Szerbia utol akarja érni Magyarországot. Vučić elnök bejelentette, hogy a közeljövőben Szerbiában hat, az UEFA-szabályoknak megfelelő 20 ezer férőhelyes focistadion épül. Minden egyes stadionra 20 millió eurót szánnak.

Szerbiának azonban nincs szerencséje a fociban. Legutóbb az a hír borzolta a kedélyeket, hogy a Crvena Zvezda labdarúgóklub Rajko Mitić Stadionja elé a szurkolók tankot helyeztek. A közvélemény felháborodott, Stefanović belügyminiszter magyarázkodott: ez pusztán egy makett, nem érti a felháborodást. A focihuligánok szerint egy a vukovári csatában részt vevő kiselejtezett tankról van szó, amelyből kiszerezték a motort, tehát majdnem makett.

A horvátok tiltakoztak és gúnyolódtak. A vitába beleszólt Vučić államelnök is. A sajtókonferencián egy tankot ábrázoló papírlapot mutatott fel, és azt állította, hogy a dortmundi Borussia futballklub stadionja előtt is egy tank díszeleg. Az N1 televízió azonban kinyomozta, hogy a Vučić által bemutatott fotó egy német kaszárnnyában levő tankról készült. A történettel foglalkozott a nemzetközi sajtó is, ami rossz fényt vetett az elnökre. Mindezek után nincs semmi meglepő abban, hogy Miroslav Lajčák szlovák külügyminiszter szerint ha Szerbia az Európai Unió felé vezető úton akar maradni, akkor ennek szellemében kell tevékenykednie. Lajčák arra célzott, hogy Szerbia szabadkereskedelmi megállapodást írt alá az Eurázsiai Unióval. Nem lehet egyszerre két széken ülni, bizonygatta Lajčák. Nem lehet egyszerre Putyin karjaiba borulni és Angela Merkel ölében dorombolni. A szerbiai politikai elit felháborodott. De ennél is keserűbb pirula volt az, hogy a lengyel kormány nem hívta meg Vučićot a II. világháború kitörésének 80. évfordulójára rendezett megemlékezésre. Nem hívták sem őt, sem Putyint. Így járt a visegrádi négyek két állama. A magyar kormányt azonban mindez nem zavarja, Szijjártó Péter magyar külügyminiszter kinyilvánította: „Fel kell gyorsítani a csatlakozási tárgyalásokat Szerbiával, és lehetővé kell tenni az ország számára, hogy még 2025 előtt az EU tagjává váljon.”

Azt nem tudni, hogy NATO-tagsággal vagy nélküle.

Vadat, s halat

Ülünk a stégen a közeli baráttal – egykori osztálytárs –, előttünk a Duna-ág. A nap épp lemegy, nincs kapás, de a látvány varázslatos. Ameddig a szem ellát, végig a parton a horgászok apróbb-nagyobb házikói, emlékek egy letűnt korból. A víz fölött vadkacsák húznak el, és ahogy sötétedik, a távolban néha fölmordul egy szarvas. Baglyok huhognak kórusban (tényleg, mióta csapatos állat a bagoly?), aztán lövés dördül, egy, majd még egy, egész sorozat. A baglyok elnémulnak, a kacsák meghúzzák magukat a nád között, minden elcsöndesül.

„Becsületes ember már nem nagyon vadászik Magyarországon” – ez a politikailag inkorrekt gondolat ötlük az eszembe. Nyomban utána beugrik a hír is, miszerint „hithű kommunista”, egykor szt-tiszt szerzőt igazolt a Fidesz által viszonylag frissen elfoglalt vadászújság, és máris oda a béke meg a viszonylagos jókedv, ami a péntek délutáni zsinórátzatást addig körbelengte. Pedig periferikus ügy – főleg ahhoz képest, hogy mi mindent anektáltak már; nem ettől fog végképp elporladni a demokrácia, meg nem is attól, hogy kedvenc Balaton-parti településemen előbb megvette, majd pár év alatt lerohasztotta, végül hamarosan egy újabb településnyi luxuslakóparkkal és szállodával építi be az egykori kempinget mindannyiunk Mészáros Lőrince –,

mégis, mint egyetlen cseppnyi mocsár a pipettában: benne van szinte az egész ökoszisztéma, a tápláléklánc legaljától a csúcs alatti szintig. Még a szaga is olyan.

A vadászat egy időben az én életemben is jelen volt, ha nem is központi, de fontos szereplőként. Ez még jóval a rendszerváltás előtt történt: bizonyosan vadásztak akkoriban a korabeli elit tagjai is, de velük én soha nem találkoztam azon a kis Nógrád megyei vadászterületen, ahová rokoni kapcsolat révén diákként hajtani jártam. Meg magaslest építeni, cserkelőutat tisztítani, télen etetni, nyáron itatót mélyíteni és tölteni – egyszóval dolgozni. Ha tárgyyszerűen nézzük, viszonylag kemény fizikai munka volt – még a hajtás is –, visszatekintve viszont kiváló szórakozás, meg némi bepillantási lehetőség a világ működésébe. Néhányszor életveszélyben éreztem magam, nem azért, mert lőttek rám – olyan eset szerencsére nem fordult elő; fegyelmezett, kizárólag helyi erőkből álló, szabálykövető vadásztársaság szolgálatában álltam, nem emlékszem rendkívüli eseményekre –, hanem azért, mert a túlzás nélkül hajkefe-sűrűségű bozótot szigetekre szabdaló, keskeny ösvények labirintusában nem volt hová félreugrani, akkor sem, ha szarvasok vagy vaddisznók robogtak ugyanazon a kitérő nélküli vágányon, ahol a hajtó is tartózkodott. Meg azért, mert amikor az esti szürkületben, de azért még tűrhető látási viszonyok között halad az ember szakadékok és vízmosságok között a les felé, az nem ugyanolyan, mint amikor visszafelé koromsötétben, mindössze egy csehszlovák elemlámpa halványsárga fényére hagyatkozva próbál lejönni a hegyről. Hiába ugyanaz az út, nem ugyanakkora a rizikó.

A vadászat az én fejemben úgy maradt meg, mint olyasféle elfoglaltság, amivel az ember olykor a bőrét is kockára teszi, és rengeteg, az erdőben (némi túlzással az erdőért) végzett munka árán, ócska ruhában, tüskék szaggatta gumicsizmában, az otthonról hozott eleséget zsebből majszolva, ritka kivételként néha lehetőséget kap rá, hogy láthassa, amint elejtenek egy állatot. Leginkább selejtezni való bakot vagy bikát, mert a szebbeket a fizetős külföldi vendégvadászoknak tartogatták. Ne szépítsük: jellegzetesen proli dolog volt, mindenféle úri allűr nélkül.

A következő „vadászemlékem” másfél évtizeddel ezelőtti, amikor már újságíróként, munka közben szembesültem azzal – Polt Péter legfőbb ügyész esete kapcsán –, hogy az immár demokratikus, nem pártállami, a nyilvánosság által sokkal szorosabban ellenőrzött, egyértelmű és számonkérhető szabályok szerint működő Magyarországon mit is jelent a vadászat. Például azt, hogy az állam ilyen-olyan vezető tisztségviselői ingyenesen használják az állami erdőgazdaságok vadászterületeit és infrastruktúráját (az ott dolgozókat is az infrastruktúra alatt értve), azaz meglehetősen hézagosan vezetett vagy tudatosan meghamisított vadásznaplók alapján, többnyire mindenfajta adminisztratív és hatósági kontroll nélkül vadásztatnak a közösen, nem fizetnek semmiért, az olykor százezres vagy milliós értékű trófeákat (illetve magát a hasonló anyagi értéket képviselő vadászati részvételt) pedig nem tüntetik föl a vagyonyilatkozatukban. Egyszóval a sajátjuknak tekintik az állami vagyont, alkalmazottaiknak nézik az állami vagyon kezelőit és őrzőit, és ezt a rendszer összes szereplője természetesnek tekinti.

Ha még emlékszünk rá, a Polt-ügyből egyedül az esetet feltáró Keller László államtitkárnak lett baja. Ide kívánkozik a minden ízében jellemző idézet egy akkori *Index*-tudósításból: „Polt Péter kedden nyilvánosan lemérette az általa elejtett »selejtbika« agancsát, ezzel bizonyítva, hogy a trófea értéke nem éri el azt a határt, amely felett szerepeltetni kellene vagyonyilatkozatában az ingóságok között. Polt Péter azt is bejelentette, hogy több, vadászaton részt vevő parlamenti képviselő nyilvános vagyonyilatkozatát is megnézte és egyikben sem tüntettek fel trófeát [...] Géczy József Alajos, a mentelmi bizottság szocialista elnöke szerint a bizottság és Keller László összeveti a Polt által bemutatott agancsot azzal, amelyet egy videofelvétel tanúsága szerint a legfőbb ügyész ejtett. A felvételen Polt Péter beavatása látszik, a rituálé szerint a legfőbb ügyész élete első szarvasbikáján áthajol, eközben a rangidős vadász, esetünkben az Alkotmánybíróság volt elnöke, Németh János a fenekére suhint egy nádpálcával. Géczy szerint az agancs kisebb karácsonyfa méretű.” Azután, már a 2010 utáni időszakból felrémlik egy kivételesen becsületes és felkészült minisztériumi munkatársa, akit azért távolítottak el a hivatalából, mert megpróbálta keményen betartani és betartatni a védett állatfajok (és trófeáik) kereskedelmét, illetve behozatalát tiltó nemzetközi egyezményt, amelynek előírásai miatt rendszeresen fennakadtak a reptéri ellenőrzésen a külhoni szafarikról a zsákmánnyal hazafelé tartó magyar potentátok. Így érkezünk meg a közelmúlthoz és a jelenhez, amelyben a saját szavai szerint jávorszarvasra (a valóságban rénszarvasra, ami sikeresen háziasított, az emberrel együtt élő jószág az északi országokban) minden szabályt megszegve, egy rendszeresen állami megbízásokat nyerő vállalkozó pénzen helikopterrel vadászó Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes tűnik föl. Segíti őt áldásos munkálkodásában a nemzet fővadásza – tényszerűen az Országos Magyar Vadászati Védegylet elnöke; a szervezet célja „a vadászat népszerűsítése, ezen tevékenységgel kapcsolatos törvények és rendszabályok végrehajtásának ellenőrzése és támogatása, a célszerű vadóvás és vadtenyésztés támogatása, az orvvadászat meggátolása”. De vadászik az önmagában a vadászati szakíróit frissen felfedező s azon nyomban a *Nimród* vadászújság főszerkesztői székébe ejtóernyőző Kovács Zoltán kommunikációs államtitkár – v. ö. akinek az Isten hivatalt adott, bizonyára ész is ad hozzá –, az átmenetileg részlegesen kegyvesztetté vált, máig nem tisztázott finanszírozásban az európai arisztokrácia színe-javával együtt lődöző Lázár János, és természetesen az első szomszéd, Mészáros Lőrinc is, aki a vadászterületek elszerzését lehetővé tevő közelmúltbeli törvénymódosítás óta rendszeresen kerül konfliktusba a területüket évtizedek óta gondozó, az oligarchák nyomulását fékezni próbáló becsületes „kisvadászokkal”.

A vadászat tehát politikailag annektált, az állami korrupció által erősen fertőzött szféra lett Magyarországon, és egyre inkább azzá válik a hozzám amúgy sokkal közelebb álló horgászat is. De míg a vadászat önmagáért érdeklő a rezsimet – Orbán Viktor kevés jó tulajdonsága közé tartozik, hogy nem lő agyon állatokat, a hierarchiában közvetlenül alatta lévők viszont láthatóan a felkapaszkodás, az elitezhez tartozás és a beérkezettesség szimbó-

lumaként tekintenek a vadászatra –, a horgászat leginkább azért, mert a bő háromszázezer horgász már túlságosan nagy társadalmi csoport ahhoz, hogy csak úgy magára hagyják. A fentiek miatt a vadászat szabályozásában azért történik minden, hogy a NER-nemességnek jó legyen, a horgászatban viszont azért, hogy az intézkedéseket szavazatokra lehessen váltani. Hosszan lehetne elmélkedni azon, hogy a balatoni halászat betiltása hasznos-e. Horgászból sokkal több van, mint halászból, a két tábor évszázados rivalizálása közismert, és a horgászok örülnek, hogy nem kell a halászokkal osztozniuk a halon. Ellenben a halászat állományfenntartó, például a túlságosan nagyra nőtt ragadozókat vagy a faunaidegen busapopulációt szelektáló szerepét most nem pótolja semmi a tóban, ami egyszer még visszaüthet, illetve a tavaszoként partra vetődő fatörzsnyi döglött harcsák illetve az ismétlődő busapusztulások formájában rendre vissza is üt.

Arról viszont fölösleges vitát nyitni, hogy a folyóvízi halászat betiltásának több a kára, mint a haszna. A folyóparti városok gasztronómiájából azóta hiányzik a helyben fogott hal, családok generációi által űzött kismesterségek kerültek végveszélybe a hozzájuk tartozó nyelvi és tárgyi örökséggel együtt – de a horgászok örülnek, amit a pártközpontban egy algoritmus biztosan át tud számolni voksokra (ha valaki konkrét példát keres rá, hogy mi a különbség a nemzeti konzervativizmus és a nettó populizmus között, ennél plasztikusabb példát a közvetlen közelségünkben valószínűleg nehezen talál). És persze a horgászatnak is megvan a maga Semjénje a szakmai és pénzügyi botrányok tépázta teniszszövetség vezetője, a fideszes Szűcs Lajos személyében. Szűcs minden bizonnyal horgászik – sokan vagyunk így vele az országban –, ez a hobbi azonban olyannyira nem fontos mozzanat az életében, hogy még a saját honlapján („dr. Szűcs Lajos Hírportál”) sem utal rá egyetlen betű, egyetlen képkocka sem. Hogy hogyan keveredett az országos horgászszervezet élére, az olyan rejtély, amelyből az Orbán-rendszerben rengeteg van, de a megfejtés mindig olyasmi, hogy valaki, talán éppen a főhős, Orbán Viktor fülébe súgott valamit.

- Megszerezzem magának a horgászokat, főnök?
- Szerezd meg, fiam.
- Vihetem a horgászszövetséget?
- Viheted, fiam.

Egyszóval ülünk a stégen, fülelünk. Nem csattan több lövés, talán hazamentek a vadászok. Vagy mit is mondok – nem mentek azok sehova. Otthon vannak; itthon vagyunk.